

ผล O-NET ต่ำในชายแดนใต้: ต้นตอของปัญหาและทางเลือกในการจัดการปัญหา

Low O-NET Scores in Southern Frontier: Origin of the Issue and Alternative in Problem Management

ศราวุธ สุวรรณวรบุญ* และ ธีร หฤทัยธนาสันต์
Sarawat Suwanworaboon* and Theera Haruthaithanasan

สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Educational Administration, Faculty of Education Prince of Songkla University, Pattani Campus

*ติดต่อผู้เขียน sarawat_math49@hotmail.com

ส่งบทความ 30 มกราคม 2562 | แก้ไข 10 เมษายน 2562 | ตอรับ 18 เมษายน 2562 | เผยแพร่ 1 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

ปัญหาผล O-NET ตกต่ำในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่เรื้อรังและแก้ไขไม่ได้มาเป็นระยะเวลายาวนาน ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายมีความพยายามในการแก้ปัญหาแต่ก็ยังไม่สามารถจัดการกับปัญหานี้ได้เนื่องจากต้นตอของปัญหาคือปัจจัยที่เกิดจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการล่มสลายของสังคมพหุวัฒนธรรมที่เคยมีมาตั้งแต่ในอดีตจนส่งผลกระทบต่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งหากมองในแง่ทฤษฎีระบบ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกมักถูกมองว่าไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ในความเป็นจริงปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลกระทบต่อข้อจำกัดของระบบการศึกษาเนื่องด้วยปัจจัยนี้เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งผูกติดกับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่และแผ่อิทธิพลไปถึงความรู้สึกนึกคิดและความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านการศึกษาของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สำหรับบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอและอธิบายต้นตอของปัญหาพร้อมทั้งชี้ประเด็นปัญหาที่เป็นผลพวงจากต้นตอของปัญหาเป็น 3 ประเด็น รวมถึงบทวิเคราะห์ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างต้นตอของปัญหาและนโยบายของรัฐในการจัดการปัญหาที่ทำให้เกิดคำถามสำคัญ 2 คำถามที่นำไปสู่ทางเลือกหนึ่งในการจัดการปัญหาที่เหมาะสมและสอดคล้องสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ต่อไป

คำสำคัญ: ผล O-NET ตกต่ำ, ต้นตอของปัญหา, ทางเลือกในการจัดการปัญหา, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The issue of low O-NET scores in the southern border provinces has been persistent and hard to solve for a long time. Many related officials have been trying to solve such issue, but they are still not able to cope with it. The reason is that the origin of the issue is from the external factors involved with the collapse of multicultural society in the past resulting in many social phenomena such as violence situation in the area etc. In case of theories, the external factor system is always thought that it is not directly relevant to students' academic achievement. However, in fact the external factors have an impact on the educational system quiet obviously. Because of this, social conditions, culture and religions colligate a way of life of the people in the area and influence the perception and expectation in educational outcome of students, parents and communities. In this article, the writer presents and illustrates the origin of the issue together with some problems that result from the origin of the issue in 3 aspects. Moreover, it is analyzed and related to the government policies in coping with the issue which result in 2 important questions leading to some choices in dealing with the issue appropriately and corresponding to the context of the southern border provinces afterward.

Keywords: low O-NET scores, origin of the issue, alternative in problem management, southern border provinces

■ บทนำ

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง ก้าวทันกับสถานการณ์โลกและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้น คุณภาพการศึกษาของ

คนในประเทศซึ่งเป็นต้นทุนการผลิตที่สำคัญจึงเป็นตัวทำนายศักยภาพความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ได้เป็นอย่างดีซึ่งในปัจจุบันคุณภาพการศึกษาวัดกันที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นหลักเพราะเป็นสิ่งที่ชี้ผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา รวมถึงเป็นการบ่งบอกถึงการพัฒนาความรู้ความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน คุณค่า

ของหลักสูตร ตลอดจนความรู้ความสามารถของครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติในปัจจุบัน ประเทศส่วนใหญ่ที่มีบริบทใกล้เคียงกับประเทศไทยเรา อาทิ มาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซีย หรือประเทศที่ได้รับการยอมรับว่า คุณภาพการศึกษาอยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลก เช่น สิงคโปร์ เกาหลี หรือแคนาดา ล้วนนิยมใช้แบบทดสอบแบบปรนัยที่มีมาตรฐาน (standardize test) ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในภาพรวมระดับชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) เนื่องจากมีข้อดีหลายประการ ได้แก่ ข้อสอบมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและมีความเป็นปรนัยในการตรวจให้คะแนน การใช้เวลาในการตรวจข้อสอบน้อยจึงเหมาะสำหรับการสอบที่มีผู้เข้าสอบเป็นจำนวนมาก รวมถึงคะแนนที่ได้จากการทดสอบสามารถนำไปเปรียบเทียบได้อย่างชัดเจน เพราะทุกคนใช้ข้อสอบเดียวกันในการทดสอบจึงทำให้ผลการทดสอบมีความยุติธรรมและน่าเชื่อถือมากกว่าแบบทดสอบชนิดอื่น ๆ (บรรดล สุขปิติ, 2542)

ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ใช้แบบทดสอบปรนัยในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนคือการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) โดยผลการทดสอบถูกนำไปยึดโยงกับการประเมินผลอีกหลายอย่าง อาทิ การนำผล O-NET เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินสำหรับการจบหลักสูตรหรือใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการคัดเลือกนักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยของนักเรียน การนำผล O-NET เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของโรงเรียนหรือการประเมินวิทยฐานะของครู เป็นต้น ซึ่งล่าสุดผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานหรือ

O-NET ปีการศึกษา 2561 ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยรวมทุกรายวิชาไม่ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ทุกระดับชั้น (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561) ส่วนทางกบ้นนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาลที่หวังพัฒนาการศึกษาไทยให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2-3 ปี หลังที่รัฐบาลมีความพยายามในการเดินหน้าปฏิรูปประเทศและปฏิรูปการศึกษาอย่างเต็มที่ ภายใต้งบประมาณสูงสุดปีละเกือบ 600,000 ล้านบาท ซึ่งบ่งบอกว่าประเทศไทยลงทุนไปกับการศึกษาของชาติค่อนข้างสูง แต่ผลลัพธ์จากการลงทุนด้านการศึกษาภายในประเทศกลับไม่ตอบโจทย์ (มติชนออนไลน์, 2561, มีนาคม 30)

จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่น่าสนใจเพราะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงอยู่ในขั้นวิกฤติ ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) 3 ปีซ้อนหลังด้วยแผนที่ประเทศไทยของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2562) ซึ่งมีข้อมูลค่าเฉลี่ยผลการทดสอบรายจังหวัดและจัดกลุ่มผลการทดสอบเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเก่ง คะแนนเฉลี่ยของจังหวัดอยู่ใน 15 จังหวัดแรก 2) กลุ่มปานกลาง คะแนนเฉลี่ยของจังหวัดอยู่ในอันดับที่ 16-62 และ 3) กลุ่มอ่อน คะแนนเฉลี่ยของจังหวัดอยู่ในอันดับที่ 63-77 ซึ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในกลุ่มอ่อนทั้ง 3 ปีซ้อนหลังเกือบทุกระดับชั้น โดยมีเพียงแค่ปีการศึกษา 2559 เท่านั้นที่คะแนนเฉลี่ยรายจังหวัด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของจังหวัดนราธิวาสมีคะแนนเฉลี่ยอยู่กลุ่มกลางซึ่งผู้เขียนขอเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลการทดสอบ O-NET อยู่ในกลุ่มอ่อน (อันดับที่ 63-77) 3 ปีซ้อนหลัง

ปีการศึกษา	ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2559	ปัตตานี ยะลา	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส
2560	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส
2561	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส	ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2562)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่างานวิจัยโดยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยภายในซึ่งผู้เขียนแบ่งได้ 2 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า อาทิ นักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน งบประมาณ

วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ และ 2) ปัจจัยด้านกระบวนการแปรสภาพ อาทิ กระบวนการบริหารและกระบวนการเรียนการสอน เป็นต้น (เกษตรชัย และหิม, 2550; ถาวร เล็งเอียด, 2550) ซึ่งหากมองในแง่ของทฤษฎีระบบ (system theory) ถือว่า

สมเหตุสมผลเพราะทั้ง 2 กลุ่มถือเป็นปัจจัยที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุดและย่อมมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Bertolini, Stremmel, & Thorngren, 2012) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการค้นพบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็จริงแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวมยังคงตกต่ำตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นนัยยะโรบองอย่างหรือไม่ว่าปัจจัยที่ถูกค้นพบจากการศึกษาที่ผ่านมายังไม่ใช้ต้นตอของปัญหาอย่างแท้จริงจึงทำให้การแก้ปัญหายังไม่ตรงจุดและยังไม่ประสบความสำเร็จหรืออุปมาอุปไมยได้ว่า “เกายังไม่ถูกที่คั่น” เพราะอาจยังมีปัจจัยสำคัญบางประการหรือไม่ที่ถูกลืมหรือไม่ได้รับการใส่ใจ

ด้วยพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ เป็นพื้นที่ที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ ในภูมิภาคของประเทศไทยโดยสิ้นเชิงทั้งในแง่ของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม รวมถึงพื้นที่แห่งนี้ยังมีสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ทำให้บริบทภายนอกของพื้นที่แห่งนี้มีอิทธิพลค่อนข้างมากกับมิติด้านการศึกษา จึงเป็นที่มาของการเขียนบทความนี้เพื่อนำเสนอเป็นอีกหนึ่งมุมมองที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยบางประการที่เป็นต้นตอของปัญหาผล O-NET ตกต่ำในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อมิติด้านการจัดการศึกษาจนกลายเป็นปัญหาเรื้อรังมานาน รวมถึงนำเสนอทางเลือกในการจัดการปัญหาอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ซึ่งไม่แน่ว่าในท้ายที่สุดอาจนำมาซึ่งความสงบสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ก็เป็นได้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนขอเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยเริ่มจากกรอบแนวคิดระบบเปิดซึ่งมีความสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจองค์ประกอบของระบบเปิดที่ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยที่ผ่านมามีปัจจัยที่ถูกนำไปศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยที่อยู่ในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นปัจจัยนำเข้าหรือกระบวนการแปรสภาพ เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอกยังคงเป็นปัจจัยที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควรเนื่องจากอาจถูกมองว่าไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่สำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ ผู้เขียนมองว่าปัจจัยภายนอกคือปัจจัยสำคัญที่มีผลกับระบบการ

ศึกษาค่อนข้างมากเนื่องจากสภาพสังคมในปัจจุบันของพื้นที่แห่งนี้ยังคงเป็นสังคมชนบทแบบดั้งเดิมที่ยึดหลักศาสนาและวัฒนธรรมอย่างเคร่งครัดและถูกนำไปผูกติดกับทุกกิจกรรมในการดำรงชีวิต ในขณะที่เดียวกันพื้นที่แห่งนี้ยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ซึ่งแตกต่างจากบริบททั่วไปอื่น ๆ ของประเทศอย่างสิ้นเชิง จึงทำให้การศึกษาแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแห่งนี้ค่อนข้างจำเป็นเพราะจะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมทฤษฎีวัฒนธรรมแห่งนี้ โดยหนึ่งในนั้นคือ ความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน อันได้แก่ ความเข้มข้นของความรู้ด้านศาสนามากกว่าสามัญเพื่อปกป้องวิถีชีวิตแบบอิสลามไม่ให้ถูกกลืนจากวัฒนธรรมกระแสหลักของชาติ ดังนั้น การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังย่อมทำให้เห็นถึงต้นตอที่เป็นปัญหาหลักอันส่งผลต่อไปยังผล O-NET ที่ตกต่ำ เช่นปัจจุบัน

1. กรอบแนวคิดระบบเปิด (Open Systems Framework) และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐานทางทฤษฎีของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสิ่งที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมและมีปัจจัยแวดล้อมหลายระดับที่สามารถส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้นการที่จะวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสำหรับโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมองในภาพรวมอย่างเป็นระบบเนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์กรที่เป็นทางการซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือสภาพแวดล้อมภายนอก (environment) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการแปรสภาพ (transformative process) และผลผลิต (output) ซึ่งทั้งหมดคือ องค์ประกอบพื้นฐานของกรอบแนวคิดระบบเปิดที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะการมีปัจจัยนำเข้าจากภายนอกและมีกระบวนการแปรสภาพปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อให้ได้ผลผลิตคืนสู่สภาพแวดล้อมภายนอกตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Hoy & Miskel, 2008) ซึ่งการใช้กรอบแนวคิดระบบเปิดในการวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรจะช่วยให้สามารถวินิจฉัยปัญหาได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น (Lunenburg & Ornstein, 2008)

จากการทบทวนวรรณกรรมปัจจัยที่มีอิทธิพลและความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และบริบททั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศทำให้ผู้เขียนได้ปัจจัยสำคัญตามกรอบ

แนวคิดระบบเปิดดังนี้ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วยสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความหวาดระแวงในความไม่มั่นคงในวิถีชีวิตแบบอิสลาม และสภาพสังคมชนบทแบบดั้งเดิมที่เปลี่ยนไป ปัจจัยนำเข้าประกอบไปด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับครู คือ เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู แนวคิดการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน คือ เวลาที่ใช้ในการเรียนของนักเรียน สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทางบ้านของนักเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการได้รับการส่งเสริมการเรียนจากผู้ปกครอง ส่วนกระบวนการแปรสภาพประกอบไปด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล คือ ความต่อเนื่องของการสอน การคงอยู่ของครู และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ คือ ความเข้มข้นของการเรียนการสอนวิชาสามัญ การจัดการเรียนรู้แบบทวิภาษา คุณภาพการสอนของครูและการสอนซ่อมเสริม สุดท้าย คือ ปัจจัยผลผลิตอัน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (ถาวร เล็งเอียด, 2550; ปัญญา ชูช่วย, 2551) ซึ่งบทความนี้มุ่งเน้นให้ความสนใจกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัดจากผล O-NET

นอกจากนี้ผู้เขียนยังพบว่า มีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างกลุ่มปัจจัยสำคัญที่นำเสนอไว้ในข้างต้น โดยเริ่มจากปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ถึงแม้จะเป็นปัจจัยที่ไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการศึกษาวิจัยยืนยันว่ามีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดจากนักการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการศึกษาวิจัยในพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิ โคทม อารียา (ม.ป.ป.), สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2551) และ สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร (2552) ยังคงยืนยันว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ประกอบไปด้วย สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ความหวาดระแวงในความไม่มั่นคงในวิถีชีวิตแบบอิสลาม รวมถึงสภาพสังคมชนบทแบบดั้งเดิมที่เปลี่ยนไป มีผลกระทบต่อข้อขัดแย้งกับการศึกษาทั้งระบบที่อยู่ภายในโรงเรียนทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการแปรสภาพและผลผลิตเนื่องด้วยปัจจัยนี้เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งผูกติดกับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่และแผ่อิทธิพลไปถึงความรู้สึกนึกคิดและความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านการศึกษาของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

ถัดมาเป็นปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน

พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อปัจจัยทั้งหมดในกระบวนการแปรสภาพ ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับครูพบว่า เจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูส่งผลต่อแนวคิดการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญและทั้งสองปัจจัยนี้ยังส่งผลต่อกลุ่มปัจจัยการบริหารงานวิชาการในกระบวนการแปรสภาพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนโดยตรง ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียน พบว่า สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทางบ้านของนักเรียนเป็นปัจจัยต้นทางสำคัญที่ส่งผลต่อปัจจัยอื่น ๆ ในกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับนักเรียนทุกปัจจัย และยังพบว่า การได้รับการส่งเสริมการเรียนจากผู้ปกครองส่งผลต่อทั้งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและเวลาในการเรียนของนักเรียน ส่วนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่งผลต่อเวลาที่ใช้ในการเรียนของนักเรียนและกลุ่มปัจจัยนักเรียนทั้งหมดส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ถาวร เล็งเอียด, 2550; ภัทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ, ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์, และภริวัฒน์ นนทะโชติ, 2552; พรธณี ภูณารี, 2557; ญัตติยาภรณ์ หยกอุบล, 2555)

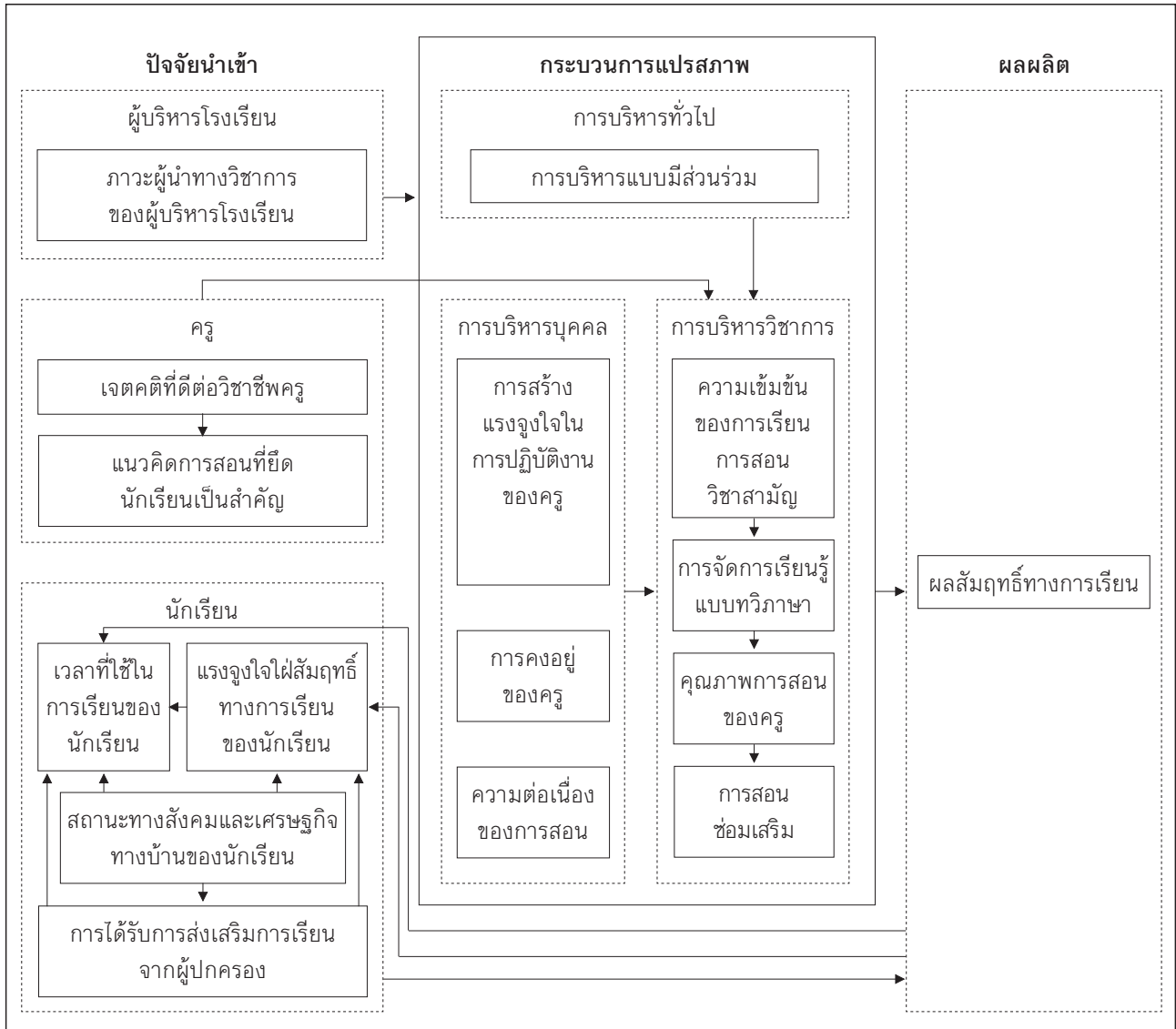
สำหรับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุภายในกระบวนการแปรสภาพ พบว่า การบริหารทั่วไปและการบริหารงานบุคคลส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุภายในดังนี้ ความเข้มข้นของการเรียนการสอนวิชาสามัญและการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาษาส่งผลต่อคุณภาพการสอนของครู คุณภาพการสอนของครูส่งผลต่อการสอนซ่อมเสริม นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มปัจจัยการบริหารงานวิชาการส่งผลต่อทั้งเวลาที่ใช้ในการเรียนของนักเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2553; สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร, 2552; เกษตรชัย และหิม, 2550) ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมุติฐานทางทฤษฎีที่กล่าวไว้ในข้างต้นทั้งหมดสามารถแสดงเป็นแผนภาพประกอบได้ดังแผนภูมิที่ 1

2. พหุวัฒนธรรม

โลกในปัจจุบันมีสังคมอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ สังคมพหุวัฒนธรรมและสังคมวัฒนธรรมเดียว สังคมพหุวัฒนธรรม (multicultural society) คือ สังคมที่มีหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา หลายชนชั้นมาอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขไม่มีการแบ่งแยกซึ่งเป็นแนวโน้มของสังคมโลกในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่ที่มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่เจริญแล้วซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมวัฒนธรรมเดียว (mono-cultural society) ที่มีการปกครองในลักษณะอำนาจนิยม เน้นการปลูกฝังความคิดเรื่องสังคมเชิงเดี่ยว ต่อต้านวัฒนธรรม

สภาพแวดล้อมภายนอก

- 1) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน
- 2) ความหวาดระแวงในความไม่มั่นคงในวิถีชีวิตแบบอิสลาม
- 3) สภาพสังคมชนบทแบบดั้งเดิมที่เปลี่ยนไป

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดระบบเปิดและรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐานทางทฤษฎีของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

และชาติพันธุ์ที่แตกต่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา (เกษรา ชัยเหลือองอุไร, 2556) หัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอยู่ที่การยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต อัตลักษณ์ในด้านต่างๆ เช่น ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เป็นต้น รวมทั้งกลุ่มคนทุกกลุ่มภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีสิทธิในการแสดงออก เรียกร้อง และปกป้องไว้ซึ่งอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของกลุ่มตน (Kymlicka, 2007) ดังนั้นแนวคิด

พหุวัฒนธรรมนิยม (multiculturalism) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นในการยอมรับในความแตกต่างและหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของผู้คนในสังคม รวมถึงเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันโดยการแสวงหาจุดร่วมบนพื้นฐานความแตกต่างด้วยความเข้าใจและเคารพในความต่างของกันและกัน จึงถูกนำมาใช้เพื่อจัดการกับความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมให้คนต่างกลุ่มสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมบนหลักการของความเท่าเทียมกันและให้สิทธิในการดำรงไว้

ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มแก่ชุมชนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในประเทศตะวันตกหลายประเทศ อาทิเช่น ประเทศออสเตรเลีย แคนาดาและสวีเดนที่ใช้เป็นหนทางที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม (ศิริจิตสุนันต์, 2556)

สำหรับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา (multicultural education) เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่มุ่งเน้นความเท่าเทียม ความเสมอภาค รวมถึงปลูกฝังการยอมรับและเคารพความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถและบทบาททางเพศ ตลอดจนหล่อหลอมให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีความสุข (เอกรินทร์สังข์ทอง, 2555) ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา Banks (2008) ได้แบ่งไว้ 4 รูปแบบ ซึ่งล้วนมุ่งเน้นไปที่หลักสูตรและการทำความเข้าใจกรอบแนวคิดสำคัญที่อยู่ในหลักสูตร อันได้แก่ 1) รูปแบบการกระจายเนื้อหา (contributions approach) รูปแบบนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีการใช้อยู่แต่จะให้ความสำคัญลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย อาหาร วันสำคัญ หรือฮีโร เป็นต้น รวมถึงยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตลอดจนพยายามที่จะหลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็นความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและความไม่ยุติธรรมที่มีอยู่จริงในสังคม 2) รูปแบบเพิ่มเติมเนื้อหา (additive approach) รูปแบบนี้มีการเพิ่มเติมประเด็นในหลักสูตรในลักษณะเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมย่อยและวัฒนธรรมหลัก ซึ่งดูเหมือนหลักสูตรค่อนข้างเปิดกว้างมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดก็ยังคงมุ่งเน้นที่จะให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมหลัก 3) รูปแบบการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา (transformational approach) รูปแบบนี้ค่อนข้างเปิดกว้างกว่ารูปแบบที่กล่าวไว้ในลำดับที่สอง โดยมีการยอมรับแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปจากวัฒนธรรมหลัก มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในหลักสูตรเพื่อให้เกิดการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่าง เน้นการคิดวิเคราะห์และให้เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามรูปแบบนี้ยังต้องอาศัยการปรับปรุงหลักสูตรย่อยไปสนับสนุนหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว รวมถึงการจัดฝึกอบรมให้เข้าใจเนื้อหา ตลอดจนพัฒนาวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้เทคโนโลยีและวัสดุที่เหมาะสม และ 4) รูปแบบการปฏิบัติทางสังคม (social action) รูปแบบนี้จะเชื่อมโยงกับรูปแบบที่ 3 แต่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดมุมมองหลากหลายและความตระหนักต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างแท้จริง

3. ความคาดหวัง

จากการที่นักวิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่สามารถทำนายผลการเรียนของนักเรียนทำให้พบว่างานวิจัยจำนวนมากไม่น้อยที่มุ่งความสนใจมาที่บทบาทของพ่อแม่ซึ่งผลการวิจัยได้บ่งชี้ว่าความคาดหวังของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียนลูก (Davis-Kean, 2005) ซึ่งการที่พ่อแม่คาดหวังหรือตั้งเป้าหมายอยากให้ลูกสำเร็จการศึกษาระดับโดย้อมมีผลต่อจุดมุ่งหมายปลายทางการศึกษาของลูกเพราะสถาบันครอบครัวโดยทั่วไปยังคงมีการปกครองแบบพ่อปกครองลูกอยู่ (paternalism) โดยพ่อแม่ยังคงเป็นเผด็จการในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นไปในทิศทางที่ตนคาดหวัง ประกอบกับบิดามารดาคือบุคคลสำคัญสำหรับนักเรียน ทำให้นักเรียนไม่อยากจะพ่อแม่ผิดหวังและมีพฤติกรรมคล้อยตามแนวทางที่เกิดจากความคาดหวังของบิดามารดาในที่สุด (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2551) ในขณะเดียวกันความคาดหวังในการเรียนของลูกย่อมมาพร้อมกับการสนับสนุนทางการเรียน เพราะเมื่อใดก็ตามที่บิดามารดาที่มีความคาดหวังให้นักเรียนประสบความสำเร็จในด้านการเรียนผู้ปกครองย่อมเอาใจใส่ในเรื่องของการเรียนของนักเรียนด้วยความตั้งใจและยอมส่งผลให้นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนย่อมทำให้นักเรียนเกิดเป้าหมายในการเรียนรู้และมีความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับการเรียนอย่างเต็มที่ ท้ายที่สุดย่อมส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี (ปราณี หล้าเบญญะ, 2553)

■ ต้นตอของปัญหา: สังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกทำลาย

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยประชาชน 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยสยาม และชาวไทยเชื้อสายมลายู โดยร้อยละ 20 คือ ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยสยามซึ่งใช้ภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นใต้เป็นหลัก และส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ ส่วนที่เหลือเป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งมีจำนวนมากที่สุดโดยคิดเป็นร้อยละ 80 และสื่อสารด้วยภาษามลายูถิ่นเป็นหลัก โดยตามประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตพื้นที่แห่งนี้มีการเปลี่ยนระบอบการปกครองมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่งคั่งจากทรัพยากรทั้งทางบกและทางทะเลรวมถึงการค้ากับต่างประเทศ ประชากรทั้งหมดตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมาโดยตลอด (สุลีพร วิรุณหะ, 2548) จึงแสดงให้เห็นว่าพื้นที่แห่งนี้ในอดีตมีสภาพสังคมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมาก่อน

จากนั้นถัดมาในปี พ.ศ. 2475 กระแสลัทธิชาตินิยมได้แพร่หลายไปทั่วโลกซึ่งประเทศไทยค่อนข้างตื่นตัวและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโดยมีนโยบายผนวกรวมให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของคนในชาติ รวมถึงพยายามสร้างเอกลักษณ์ของความเป็นไทย สร้างภาษากลาง สร้างวัฒนธรรมกลางเพื่อลบความแตกต่างและสร้างความเหมือนกันซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีนโยบายในการสร้างชาติไปสู่การมีลักษณะเป็นสังคมเดี่ยว (homogeneous society) ที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนคือระบบการศึกษาซึ่งถูกกำหนดให้สอดคล้องไปกับแนวนโยบายแห่งชาติโดยมีการประกาศใช้หลักสูตรเชิงเดี่ยว (monolithic curriculum) ที่มีการบังคับใช้ภาษาไทยเป็นภาษาบังคับในชั้นเรียนในทุกภาคทั่วประเทศไทยอันเป็นการส่งสัญญาณให้คนในชาติทุกคนรับทราบว่ารัฐกำลังเตรียมคนเข้าสู่วัฒนธรรมกระแสหลัก (mainstream culture) อันได้แก่การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีไทยและภาษาไทย (สุทธิธ ชูชื่น, 2555)

การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้อย่างผลกระทบบค่อนข้างมากต่อกลุ่มชนต่าง ๆ ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเองและแตกต่างจากวัฒนธรรมกระแสหลักที่รัฐบาลกำลังรณรงค์ในขณะนั้น โดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ค่อนข้างหวงแหนวิถีชีวิตแบบอิสลาม อันได้แก่ การนับถือศาสนาอิสลามและพูดภาษามลายูถิ่น มีวิถีชีวิต สังคม ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลักศาสนาอิสลาม รวมถึงสามารถดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบอิสลามได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตลักษณ์ด้านภาษาที่ยังคงใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารในชีวิตประจำวันเพราะเป็นภาษาศาสนาซึ่งมีความสำคัญในการถ่ายทอดอุดมการณ์และความศรัทธาในศาสนา (อาอีดะ ยีเจิน, 2556; ภัคดี ต่วนศิริ, 2556)

การปลูกฝังความคิดเรื่องสังคมเชิงเดี่ยวของรัฐค่อย ๆ ผูกปมปัญหาจากนโยบายและมาตรการต่าง ๆ มากมายที่กดดันต่อกลุ่มวัฒนธรรมย่อย ๆ ในประเทศจนเป็นที่มาของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายลักษณะ (ซูพินิจ เกษมณี, 2547) จนนำไปสู่ยุคที่สังคมพหุวัฒนธรรมถูกทำลายซึ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่คนต่างศาสนาต่างวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันด้วยความหวาดระแวงจนกระทั่งลุกลามกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งและนับวันปัญหาความไม่เข้าใจและความไม่เป็นมิตรต่อกันระหว่างผู้ที่นับถือศาสนาต่างกันยิ่งทวีมากขึ้น (คอลัฟ ต่วนบุละ, มหาหะมาดารี แวนะ, มัดบัครี อูเล็ง, และ มุฮำหมัดราฟิร มะเก็ง, 2559) ทำให้ต่างฝ่ายต่างแสดงออกถึงการปกป้องอัตลักษณ์ของกลุ่มตนที่เคร่งตั้ง

โดยไม่มีการยืดหยุ่นจนกลายเป็นกลุ่มสังคมวัฒนธรรมเดี่ยว (mono-cultural society) หลายกลุ่มซ้อนทับกันอยู่บนในพื้นที่เดียวกันและมีความเปราะบางที่จะเกิดความขัดแย้งและกลายเป็นความรุนแรงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาซึ่งในท้ายที่สุดสภาพสังคมที่ไร้ซึ่งความเป็นพหุวัฒนธรรมเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อทุกระบบย่อยในสังคมและไม่เว้นแม้แต่ระบบการศึกษาที่ต้องได้รับผลกระทบตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีมุมมองว่าการที่สังคมพหุวัฒนธรรมถูกทำลายลงไปคือต้นตอที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเด่นชัด 3 ประเด็นที่ส่งผลกระทบทำให้ผล O-NET ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตกต่ำ อันได้แก่ สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำลายระบบการศึกษา ความหวาดระแวงในความไม่มั่นคงในวิถีชีวิตแบบอิสลามส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านภาษาไทยของนักเรียนและสภาพสังคมชนบทแบบดั้งเดิมที่เปลี่ยนไป ดังที่ผู้เขียนจะนำเสนอต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำลายระบบการศึกษา

ผลพวงจากการที่สังคมพหุวัฒนธรรมถูกทำลายจนนำไปสู่การต่อต้านและทำลายล้างทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของรัฐซึ่งหนึ่งในนั้น คือ การปะทุขึ้นของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อปี พ.ศ. 2547 คือ ตัวอย่างที่ชัดเจนของปรากฏการณ์ทางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงการท้าทายจินตนาการของรัฐไทยแบบมีเชื้อชาติวัฒนธรรมเป็นเอกภาพและมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน รวมทั้งท้าทายอำนาจเด็ดขาดของรัฐจากผู้ที่เห็นต่าง (ยศ ลันตสมบัติ, 2551) ที่นับจากนั้นเป็นต้นมาก็ทำให้ความรุนแรงหรือที่เรียกว่า “ความไม่สงบ” เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิต ความเสียหายต่อทรัพย์สินทั้งทางราชการและส่วนบุคคลและทำให้สังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เปลี่ยนไปในทิศทางที่เลวร้ายลงจนถึงทุกวันนี้

ผลกระทบของความรุนแรงที่เกิดขึ้นทำให้จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่ที่คล้ายกับอยู่ในภาวะสงคราม มีการก่อเหตุร้ายรายวันเกิดขึ้นอยู่เนื่อง ๆ ไม่สามารถควบคุมได้และไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใดและที่ใด ซึ่งหากมองในมิติด้านการศึกษาจะพบว่าการจัดการศึกษาในพื้นที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากโดยเฉพาะกับครูผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอนที่ทุกวันนี้กลายเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบค่อนข้างมากไม่ว่าจะเป็นจากการตกเป็นเป้าหมายในการก่อเหตุร้ายอย่างต่อเนื่องทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนทำได้ไม่สะดวก

เหมือนในพื้นที่อื่น ๆ การทำงานนอกเวลาในตอนเย็นหรือการทำงานช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ไม่สามารถทำได้เหมือนในอดีต สภาวะจิตใจที่เหี่ยวจากสิ่งแวดล้อมที่ต้องประสบจากเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ อาทิเช่น การเดินทางเข้า-ออกจากโรงเรียนพร้อมเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทั้งทหารและพลเรือนที่มีอาวุธครบมือพร้อมทั้งรถถังหรือยานพาหนะรักษาความปลอดภัย ซึ่งบางส่วนต้องประสบกับเหตุการณ์ผู้ก่อความไม่สงบลอบวางระเบิดเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่หรือเพื่อนร่วมอาชีพบาดเจ็บ บางครั้งเคราะห์ร้ายถึงขั้นเสียชีวิต รวมถึงการถูกลอบทำร้ายขณะกำลังปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตอย่างต่อเนื่องโดยไม่สามารถปกป้องตนเองจากภัยคุกคามนี้ได้ เป็นต้น ทำให้ครูต้องใช้ชีวิตในพื้นที่ด้วยความหวาดระแวง เผชิญกับภาวะถูกคุกคามทางจิตใจอย่างยาวนานและต่อเนื่อง จนทำให้รู้สึกสิ้นหวังและท้อแท้ (อัษฎาพร เพชรรัตน์, 2551) เมื่อผู้ที่มีความสำคัญและเป็นตัวหลักในกระบวนการเรียนการสอนกลายเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบโดยตรงและรุนแรงเช่นนี้ แน่แน่นอนว่าย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของครูและส่งผลโดยตรงไปยังผลลัพธ์ที่เกิดจากการสอนของครูในที่สุด เพราะฉะนั้นจึงไม่แปลกเท่าใดนักที่ผล O-NET ของจังหวัดชายแดนภาคใต้จะยังคงรั้งอยู่อันดับท้าย ๆ ของประเทศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ความรุนแรงดังกล่าวยังส่งผลให้คุณภาพของโรงเรียนแยลงเนื่องจากบุคลากรที่เก่ง ๆ ทั้งครูและผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์สูง ๆ ได้ย้ายออกไปนอกพื้นที่เป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันครูและผู้บริหารที่เก่งและมีประสบการณ์สูง ๆ จากภูมิภาคอื่นก็หวาดกลัวที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ รวมถึงคนเก่ง ๆ รุ่นใหม่จากภูมิภาคอื่นก็ไม่กล้าที่จะเข้ามาสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครูในพื้นที่ซึ่งทำให้การคัดเลือกครูเกิดการแข่งขันค่อนข้างน้อยและส่งผลต่อคุณภาพของครูตามมา โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดบ้างปิดบ้างตามสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเผาโรงเรียน ทำร้ายบุคลากรทางการศึกษาหรือการสร้างสถานการณ์แล้วร้ายด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความหวาดกลัวและไม่กล้าที่จะเปิดทำการเรียนการสอน ส่งผลทำให้นักเรียนได้เรียนแบบไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ศึกษานិเทศก์และผู้บริหารระดับเขตพื้นที่ไม่กล้าเข้าไปนิเทศติดตามและเยี่ยมให้กำลังใจ งบประมาณ สื่อการสอนและโอกาสทางการศึกษาจากหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ไม่กล้าที่จะเข้าไปให้การสนับสนุน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีข้อจำกัดค่อนข้างมากด้วยผู้ปกครองจะเข้ามาที่โรงเรียนได้ก็ต้องผ่านการตรวจค้นจากฝ่ายความมั่นคงซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ค่อยดีนัก

การประสานความร่วมมือต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ขณะเดียวกันถ้าหากครูหรือผู้บริหารโรงเรียนจะออกไปพบผู้ปกครองหรือคณะกรรมการสถานศึกษาก็มีโอกาสเสี่ยงที่จะถูกลอบทำร้ายหรือได้รับอันตรายจนถึงแก่ชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา-มูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง, 2554)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในช่วงต้นพบว่าสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายภาคใต้เป็นเสมือนกำแพงอุปสรรคอันแข็งแกร่งที่คอยสกัดกั้นหนทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อาทิ ทำให้คุณภาพของครูลดลง ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย บรรยากาศโรงเรียนไม่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ การนิเทศติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นไปด้วยความยากลำบาก เป็นต้น ซึ่งกลายเป็นข้อจำกัดมากมายที่บั่นทอนประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาที่ในท้ายที่สุดย่อมทำให้คุณภาพโดยรวมของโรงเรียนแยลง อันมีผลโดยตรงที่ส่งผลทำให้ผล O-NET ลดลงตามไปด้วย

ประเด็นที่ 2 ความหวาดระแวงในความไม่มั่นคงในวิถีชีวิตแบบอิสลามส่งผลต่อพัฒนาการด้านภาษาไทยของนักเรียน

ในยุคที่สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ล่มสลายลงไป หลักสูตรการศึกษาที่สอนเป็นภาษาไทยมาตั้งแต่อดีตไม่เคยมีปัญหาแต่ปัจจุบันกลับถูกเพ่งเล็งว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาไทย ใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยก่อให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในวิถีชีวิตแบบอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปี พ.ศ. 2546 ที่รัฐบาลกลางออกกฎหมายการศึกษาภาคบังคับให้เยาวชนไทยทุกคนทั่วประเทศเข้าเรียนในโรงเรียนสามัญของกระทรวงศึกษาธิการ จัดการเรียนการสอนด้วยภาษาไทยและใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นภาษาไทยที่ผลิตโดยส่วนกลาง ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อนักเรียนในด้านการปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่กะทันหันเกินไปแล้ว ยังมีส่วนของเนื้อหาในสื่อการเรียนและหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบอิสลามที่คนในพื้นที่ต้องการมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาอย่างถ่องแท้ทั้งจากการเรียนที่เข้มข้นและการหล่อหลอมจากวัฒนธรรมในโรงเรียน จนนำไปสู่ความคิดที่ว่ารัฐบาลกลางออกกฎหมายใจที่จะทำลายวิถีชีวิตแบบอิสลามของคนไทยเชื้อสายมลายู (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2551) ถึงแม้ที่ผ่านมารัฐมีความพยายามในการลดปัญหาความขัดแย้งและตอบสนองต่อความต้องการของคนในพื้นที่โดยประกาศใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้แบบคู่ขนานระหว่างวิชาสามัญและวิชาศาสนาควบคู่กันไป

ในโรงเรียนของรัฐแต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรัฐอิสลามศึกษาในโรงเรียนรัฐที่ผ่านมาก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังเพราะไม่สามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ (นิเลาะ แวอุเซ็ง, 2554) ส่งผลทำให้ความมั่นใจในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียนรัฐในพื้นที่ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนเกิดการไหลออกของนักเรียนจากโรงเรียนรัฐสู่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองมากกว่าโดยเฉพาะการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นวิชาศาสนาเป็นหลัก (กูซม ยามิรุเต็ง และ มูห์หมัด สาแลบิง, 2552)

สำหรับนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียนรัฐก็อยู่ด้วยความหวาดระแวงในเรื่องการถูกกลืนวิถีชีวิตแบบอิสลามจากผู้ปกครองทำให้ทักษะทางด้านภาษาไทยย่อมไม่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการจากผู้ปกครองเท่าที่ควร ประกอบกับเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการในวัยก่อนประถมศึกษา ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันหรือภาษาแม่ คือ “ภาษามลายูถิ่น” ที่ขณะนั้นทักษะในการพูด อ่าน และเขียนภาษามลายูก็ถือว่ายังไม่ดีเท่าที่ควร แต่เมื่อต้องเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียน นักเรียนเหล่านั้นก็ต้องพบกับการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่สองที่เพิ่มเข้ามาและต้องมาเริ่มเรียนภาษาที่สองอย่างเข้มข้น สื่อการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ เกือบทั้งหมดเป็นภาษาไทย ย่อมทำให้เด็กปรับตัวได้ลำบาก เช่น ปัญหาในการเทียบเสียงพยัญชนะและสระ เป็นต้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ทักษะในการเรียนภาษาไทยก็จะตกต่ำตามไปด้วย (สุรชัย ไวยวรรณจิตร, 2552; โคทม อารียา, ม.ป.ป.) และเมื่อทักษะทางด้านการรับรู้ภาษาไทยมีปัญหาการเรียนเนื้อหาความรู้ในสาระวิชาอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาไทยเป็นสื่อกลางย่อมเต็มไปด้วยอุปสรรคและส่งผลให้องค์ความรู้ที่นักเรียนจะได้รับย่อมลดลงตามไปด้วย

ประเด็นที่ 3 สภาพสังคมชนบทแบบดั้งเดิมที่เปลี่ยนไป

สภาพสังคมโดยทั่วไปของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบทที่มีสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เครื่องครัดในประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ตามหลักศาสนาอิสลาม อยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ต้องดิ้นรนในการหาเงินเพราะเงินไม่ใช่ปัจจัยหลักในการดำรงชีวิตและพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมง มีการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลักและมีการทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน ลองกองหรือการทำนาบ้างประปราย (นิริชรา ลิลละฮ์กุล และ ปัทมา สุพรรณกุล, 2561)

ปัจจุบันการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การพัฒนาท้องถิ่นโดยรัฐ การขยายตัวของธุรกิจท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจนำมาซึ่งความยากจนของประชาชนเพราะต้องพึ่งพาเงินเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวเวลาในการดูแลเอาใจใส่การเรียนให้กับนักเรียนจึงมีค่อนข้างน้อย บางส่วนไปประกอบอาชีพที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซียแล้วปล่อยให้เด็กเรียนอยู่กับปู่ ย่า ตา ยายหรือญาติ ทำให้เด็กเรียนขาดการดูแลเอาใจใส่ด้านความประพฤติและการเรียน รวมถึงละเลยการอบรมพฤติกรรม ส่วนนักเรียนก็มีเวลาให้กับการเรียนน้อยลงเพราะจำเป็นต้องรับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ปกครองในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว อาทิ ช่วยผู้ปกครองกรีดยางในตอนกลางดึก เก็บยางในตอนเช้า ขายของตามตลาดนัดหรือก่อนที่นักเรียนจะมาโรงเรียนในตอนเช้าต้องดูแลน้องก่อนที่ผู้ปกครองจะกลับจากการกรีดยางแล้วค่อยไปโรงเรียน ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กเรียนมีเวลาให้กับการเรียนน้อยลงแล้วยังมีผลทำให้เด็กเรียนมีความอ่อนล้าหรือหลับในในห้องเรียนซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้เด็กเรียนไม่เข้าใจกับการเรียนในชั้นเรียนในที่สุด (สุรชัย ไวยวรรณจิตร, 2552)

สภาพสังคมดังกล่าวส่งผลทำให้เด็กเรียนขาดความพร้อมในการเรียนและมีเวลาให้กับการเรียนน้อยลง ผู้ปกครองขาดทุนทรัพย์ในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนให้กับเด็กเรียน รวมถึงไม่มีเวลากวดขันเอาใจใส่ในการเรียนของเด็กเรียนเนื่องจากต้องดิ้นรนหารายได้เพื่อจุนเจือครอบครัวส่งผลทำให้ความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านทักษะอาชีพเพื่อให้นักเรียนมีทักษะอาชีพในการประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและช่วยเหลือแบ่งเบาภาระในการหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว จึงมีมากกว่าการที่นักเรียนมีผล O-NET ที่สูง ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าสภาพสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ไม่ได้เอื้อให้ผล O-NET อยู่ในระดับที่สูงเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย

บทวิเคราะห์นโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาผล O-NET ตกต่ำ

การที่สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกทำลายลงจากนโยบายการพยายามผนวกรวมชาติให้เป็นปึกแผ่นเดียวกันภายใต้วัฒนธรรมกลางของชาติเพียงหนึ่งเดียวได้สร้างความอึดอัดให้กับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจนเกิดเป็นความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่มีรัฐและคนกลุ่มวัฒนธรรมกลางของชาติเป็นคู่ขัดแย้งจนลูกหลานบานปลายกลายเป็นที่มาของสถานการณ์

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลทำให้คุณภาพโดยรวมของโรงเรียนแย่งและย่อมส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ลดลงตามไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้นผลกระทบจากความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในสภาพสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังสร้างความรู้สึกราวตระเวงในความไม่มั่นคงในวิถีชีวิตแบบอิสลามนำไปสู่การต่อต้านทุกอย่างที่เกิดจากการบริหารจัดการของรัฐที่ส่งผลทำให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางของโรงเรียนรัฐไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน จนเกิดการไหลออกของนักเรียนจากโรงเรียนรัฐไปสู่โรงเรียนสอนศาสนาเอกชนเป็นจำนวนมาก (กุชม ยามิรุเต็ง และ มุหำหมัด สาแลบิง, 2552) ส่งผลทำให้โรงเรียนของรัฐมีจำนวนนักเรียนลดลงกลายเป็นโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และย่อมทำให้งบประมาณที่ได้รับค่อนข้างน้อย ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนย่อมลดน้อยลงไปเนื่องจากขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการศึกษา รวมถึงขาดแคลนบุคลากรครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียนซึ่งครูและผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ (สภาขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, 2559)

นอกจากนี้สภาพสังคมดั้งเดิมที่เปลี่ยนไปทั้งจากการได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และจากวิวัฒนาการทางสังคมที่บีบคั้นให้สังคมดั้งเดิมกลายเป็นสังคมเมืองที่จำเป็นต้องพึ่งเงินมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาความยากจนและปัญหาครอบครัวตามมา ยิ่งไปกว่านั้นประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวค่อนข้างมากจึงน่าจะเป็นเรื่องยากที่จะทำให้การดูแลสมาชิกในครอบครัวเกิดความทั่วถึงเพราะพ่อแม่ต้องพยายามดิ้นรนหารายได้มาจุนเจือครอบครัวทำให้เวลาในการเอาใจใส่ด้านการเรียนของลูกน้อยลง นักเรียนบางส่วนที่โตพอที่จะทำงานได้ก็ต้องช่วยครอบครัวหารายได้จึงเป็นธรรมดาที่นักเรียนย่อมเกิดความเหนื่อยล้าและมีเวลาให้กับการเรียนค่อนข้างน้อยหรือแทบไม่มีเลยเมื่อไม่อยู่ที่โรงเรียนและเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลทำให้นักเรียนขาดความพร้อมในการเรียนในที่สุดและในขณะเดียวกันสภาพสังคมดั้งเดิมที่เปลี่ยนไปดังที่กล่าวไว้ในข้างต้นได้ตีกรอบแนวคิดของผู้ปกครองที่นำไปสู่ความคาดหวังต่อผลลัพธ์ด้านการศึกษาของนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพสังคมดังกล่าว 2 ประเด็นคือ 1) นักเรียนมีความรู้ด้านศาสนาอย่างถ่องแท้และเป็นคนดีตามหลักศาสนาอันเป็นการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบอิสลาม และ

2) นักเรียนมีทักษะด้านวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพและสร้างรายได้เลี้ยงดูครอบครัวเมื่อสำเร็จการศึกษา (บุญสิทธิ์ ไชยชนะ และคณะ, 2559)

นโยบายของรัฐบาลตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการแห่งชาติหรือ คสช. ได้พยายามตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนในพื้นที่ดังจะเห็นได้จากหลายๆ โครงการ อาทิเช่น 1) ประกาศใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นนโยบายรัฐบาลที่สนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชนที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้เรียนรู้วิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาอิสลาม 2) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการยกระดับคุณภาพนักเรียนทั้งในด้านวิชาการ อาชีพ และศาสนา แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองโครงการก็ยังไม่ได้รับการยอมรับหรือความไว้วางใจจากผู้ปกครองหรือชุมชนเท่าที่ควร ยกตัวอย่างเช่น การจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนรัฐ พบว่าผู้ปกครองและชุมชนยังขาดความเชื่อมั่นในความเข้มข้นของวิชาศาสนาซึ่งจะเห็นได้จากความนิยมในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่มากกว่าโรงเรียนรัฐและในส่วนของโรงเรียนขยายโอกาสนี้ยังคงขาดความเข้มข้นด้านวิชาชีพซึ่งยังไม่ตอบโจทย์ผู้ปกครองเพราะปัจจุบันโรงเรียนขยายโอกาสยังคงเน้นวิชาสามัญมากเกินไปทั้งที่ควรมุ่งจุดเด่นในเรื่องทักษะอาชีพ ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญมีมุมมองว่าในส่วนของหลักสูตรอิสลามศึกษาควรมีเนื้อหาที่เข้มข้นและมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ศาสนาที่แสดงถึงวิถีชีวิตแบบอิสลามอย่างเด่นชัด ส่วนหลักสูตรโรงเรียนขยายโอกาสควรมุ่งเน้นการฝึกทักษะอาชีพที่เข้มข้นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ เป็นต้น ทั้งนี้การจัดการศึกษาในพื้นที่แห่งนี้ควรมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อสร้างการยอมรับและความไว้วางใจ ตลอดจนตอบโจทย์ตามความคาดหวังในผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่ผู้ปกครองและชุมชนต้องการอย่างแท้จริง

ในขณะเดียวกันรัฐก็มีความคาดหวังกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั่วประเทศว่าต้องอยู่ระดับสูงจากการใช้ O-NET เป็นเกณฑ์ในการวัดและเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของชาติที่ต้องการความเสมอภาคเชิงผลลัพธ์ด้านการศึกษาโดยไม่ได้สนใจว่าบริบทของแต่ละพื้นที่มีความ

แตกต่างกันอย่างไร ดังจะเห็นได้จากแนวทางการยกระดับผล O-NET ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่แม้ทราบกันดีว่าพื้นที่แห่งนี้มีความไม่ปกติด้วยเหตุผลมากมายแต่รัฐก็ยังคงต้องการให้ผล O-NET ในพื้นที่แห่งนี้พัฒนาขึ้นทัดเทียมพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ เช่น 1) โครงการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ของนักเรียนและพัฒนาศักยภาพการสอนของครูภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2) โครงการที่เน้นการติวเพื่อยกระดับผลคะแนนจากการสอบ O-NET อาทิ โครงการรินน้ำใจสู่น้องชายใต้และโครงการติวฟรีตลอดคอม ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้นักเรียนฝึกทำข้อสอบเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสอบ O-NET โดยคาดหวังความสำเร็จของโครงการจากค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบ O-NET ที่เพิ่มสูงขึ้นซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มนักเรียนที่ต้องสอบ O-NET ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ออนไลน์, 2561, ธันวาคม 17; คมชัดลึกออนไลน์, 2561, มีนาคม 15) แต่อย่างไรก็ตามทั้งโครงการ 1) และ 2) ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่า O-NET ตกต่ำในชายแดนภาคใต้ได้ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมองว่าการแก้ปัญหาที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จอาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้ สำหรับโครงการที่ 1) การยกระดับการเรียนการสอนภาษาไทยอาจมีวิธีการเรียนการสอนที่อยู่ในระดับเดียวกับภูมิภาคอื่น ๆ ของไทยซึ่งไม่น่าจะใช้วิธีการที่เหมาะสมนักเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่แห่งนี้เรียนรู้อาษาไทยเป็นภาษาที่สองไม่ใช่ภาษาแม่ ดังนั้นการพัฒนาทักษะภาษาไทยจึงจำเป็นต้องมีความเข้มข้นและมีรูปแบบที่ชัดเจนในระดับเดียวกับหลักสูตรสองภาษา (bilingual programs) เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนในระดับปกติจึงยังไม่สามารถยกระดับการเรียนรู้อาษาไทยของนักเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่แห่งนี้ให้ประสบความสำเร็จได้ ส่วนโครงการที่ 2) โครงการที่เน้นการติวโดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีคะแนนสอบ O-NET เพิ่มสูงขึ้นซึ่งผู้เชี่ยวชาญมองว่าพื้นฐานความรู้ของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากทักษะภาษาไทยที่ค่อนข้างอ่อนย่อมส่งผลต่อความเข้าใจในส่วนเนื้อหาของความรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ที่ค่อนข้างจำกัดตามมา ประกอบกับผู้ปกครองและนักเรียนที่ต้องการผลลัพธ์การศึกษาด้านศาสนาและอาชีพมากกว่าการเรียนต่อในมหาวิทยาลัย จึงอาจเป็นไปได้ว่าโครงการดังกล่าวไม่ได้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้คนในพื้นที่และทำให้การติว O-NET ไม่ได้รับการใส่ใจเท่าที่ควรทั้งในด้านการ

ส่งเสริมการเข้าร่วมการติว การให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมสำหรับการติว ตลอดจนการทบทวนความรู้ที่ได้จากการติว ดังนั้นจึงอาจเป็นที่มาที่ทำให้โครงการที่ 2) ยังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่า O-NET ตกต่ำในพื้นที่แห่งนี้ได้อย่างไรก็ตามรัฐก็ยังคงพยายามกระตุ้นให้ผล O-NET เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยมีมาตรการส่งเสริมมากมาย ซึ่งที่ผ่านมามาตรการส่งเสริมของรัฐที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนก็คือการที่รัฐนำผล O-NET ไปผูกติดกับการให้ทุนหรือให้โทษกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจนถึงระดับโรงเรียนจนกลายเป็นลักษณะของการเดิมพันที่สูง (hi-stake) ซึ่งส่งผลกระทบต่อเห็นได้อย่างชัดเจนตามมาก็คือการจัดการเรียนการสอนของครูพลอยหลงทางเพราะมุ่งสอนแต่เนื้อหาหรือไม่กี่ข้อสอบ O-NET ไปเลย ครูเน้นติว เน้นท่องจำเพื่อหวังให้ผลคะแนนการสอบสูงขึ้น ทำให้การเรียนรู้ด้านอื่นที่นักเรียนควรจะได้รับ อาทิ ทักษะชีวิตความรู้ด้านศาสนาหรือทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความคาดหวังผู้ปกครองและชุมชนไม่ได้รับการมุ่งเน้นและตอบสนองซึ่งแน่นอนว่าผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่เกิดขึ้นย่อมไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ตัวข้อสอบ O-NET ก็มีความยากเกินไปทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการสอบ O-NET ควรเป็นการวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียน แต่ที่ผ่านมากลับพบว่าข้อสอบ O-NET เป็นข้อสอบที่ยากและถูกใช้ในการแยกเด็กเก่งกับเด็กอ่อนและที่สำคัญไม่สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนการสอนในห้องเรียน รวมทั้งไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่วนใหญ่อยู่ในชนบทมากกว่าเขตเมือง (เดลินิวส์ออนไลน์, 2559, กุมภาพันธ์ 16)

สำหรับบริบทการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะพบว่าผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่คนในพื้นที่ต้องการคือความรู้ด้านศาสนาอย่างถ่องแท้และทักษะอาชีพที่สามารถต่อยอดนำไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้แต่สำหรับในมุมมองของรัฐกลับมีความต้องการผล O-NET ที่สูงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลทำให้เกิดสภาวะความต้องการผลลัพธ์ที่ต่างกัน จนนำไปสู่คำถามสำคัญตามมาว่า 1) ผล O-NET ที่สูงและการติวเพื่อยกระดับผล O-NET สูงขึ้นสำหรับพื้นที่แห่งนี้มีความจำเป็นหรือไม่ และ 2) ผล O-NET เพียงอย่างเดียวสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้แล้วหรือไม่

คำตอบสำหรับคำถามที่ 1) ในมุมมองผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการเพิ่มคะแนน O-NET ยังคงมีความจำเป็นสำหรับบริบทของประเทศไทยเพราะคะแนน O-NET คือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความรู้ความสามารถพื้นฐานที่เด็กไทย

พึงมีตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนยังคงมองว่าการตีวเพื่อให้นักเรียนมีผล O-NET ที่สูง ไม่ได้มีความจำเป็นเพราะการตีวไม่ใช่การจัดการเรียนรู้ให้เกิดกระบวนการคิดและความคิดรวบยอดแต่เป็นการมุ่งเน้นการสอบโดยฝึกให้นักเรียนเน้นทำข้อสอบซึ่งไม่ใช่แนวทางที่จะทำให้ให้นักเรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขอย่างแน่นอนและยังทำให้การเรียนรู้ทักษะด้านอื่น ๆ อาทิ ทักษะชีวิต ตลอดจนความสุขในการเรียนของนักเรียนหายไป ส่วนคำตอบสำหรับคำถามที่ 2) ผู้เขียนมองว่าผล O-NET เพียงอย่างเดียวไม่สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างเหมาะสมเพราะจากการทบทวนวรรณกรรมและบทวิเคราะห์นโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาผล O-NET ตกต่ำที่กล่าวไว้ในข้างต้น พบว่า ยังมีความรู้ด้านศาสนาและทักษะอาชีพที่เป็นอีก 2 ตัวบ่งชี้สำคัญที่เหมาะสมกับบริบทและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ ซึ่งจากมุมมองทั้งหมดที่กล่าวไว้ในข้างต้นจึงนำไปสู่มุมมองทางเลือกในการจัดการปัญหาดังต่อไปนี้

■ ทางเลือกในการจัดการปัญหา

ระดับรัฐบาล

1. การสอบ O-NET ควรมีการปรับปรุงข้อสอบให้เป็นข้อสอบกลางระดับชาติที่เป็นตัวแทนข้อสอบที่เหมาะสมที่สุดและเป็นกลางที่สุดในการใช้วัดนักเรียนทั่วประเทศและวัดความรู้พื้นฐานของนักเรียนอย่างแท้จริงโดยควรวัดพื้นฐานเพียง 2 ทักษะสำคัญ อันได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ และทักษะการคิดคำนวณ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่เป็นมาตรฐานเป็นที่นิยมทั่วโลก

2. รัฐไม่ควรนำผล O-NET ไปผูกติดกับการให้คุณให้โทษสำหรับนักเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้เกิดสภาวะการเดิมพันที่สูง (hi-stake) เพราะจะทำให้เกิดผลเสียตามมาอีกมากมายซึ่งรัฐควรนำผล O-NET ไปเป็นเพียงข้อมูลประกอบการตัดสินใจให้นักเรียนในการเลือกเรียนในสิ่งที่เหมาะสมกับศักยภาพของตน รวมถึงใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของประเทศ

3. รัฐควรกำหนดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รวมกัน 3 ด้าน อันได้แก่ ศาสนา ทักษะอาชีพ และทักษะความรู้พื้นฐาน ซึ่งสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เหมาะสมมากกว่าการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย O-NET เพียงอย่างเดียวและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และ

รัฐไปพร้อม ๆ กัน

4. รัฐควรจริงจังในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง อาทิ การส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากแนวคิดและความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนย่อมมีโอกาสนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ให้ทุเลาลงไป

5. รัฐควรสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากรทางการศึกษาที่จำเป็นและองค์ความรู้ในการวิจัยและพัฒนาเพื่อศึกษาวิจัยให้ได้มาซึ่งโมเดลเฉพาะในการบริหารจัดการโรงเรียนที่ตอบโจทย์ความต้องการทั้งผู้ปกครอง ชุมชน และรัฐโดยความร่วมมือของ 3 ฝ่ายสำคัญ ได้แก่ 1) นักวิชาการอันมีอาจารย์มหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเป็นหลัก 2) รัฐซึ่งมีโรงเรียนเป็นตัวแทน และ 3) ผู้ปกครองและชุมชน

ระดับโรงเรียน

1. โรงเรียนควรมีโครงสร้างหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์กับนักเรียน 3 ด้านอันได้แก่ 1) ด้านศาสนา ควรมีการบูรณาการระหว่างรายวิชาศาสนากับวิชาสามัญในทุกกลุ่มสาระ มีการแทรกหลักศาสนาในเนื้อหาแต่ละรายวิชาอย่างเหมาะสมทั้งในตำราและในแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับรายวิชาศาสนาบางส่วนที่จำเป็นต้องเน้นให้เกิดการเรียนรู้ อย่างเข้มข้นควรแยกเป็นรายวิชาต่างหากเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ รวมถึงทำให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นและเชื่อใจต่อโรงเรียนรัฐในพื้นที่ 2) ด้านทักษะอาชีพ ควรมีหลักสูตรการฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน โดยบูรณาการให้บรรจุอยู่ในสาระการงานพื้นฐานอาชีพที่ควรมีความเข้มข้นอยู่ในระดับเดียวกับโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้และทักษะอาชีพไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่สำคัญการเรียนการสอนต้องเน้นการฝึกปฏิบัติให้เกิดความชำนาญและสอดแทรกความรู้ด้านทฤษฎีตามความเหมาะสม และ 3) ด้านทักษะความรู้พื้นฐาน ควรมุ่งเน้นทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็นอันได้แก่ การอ่านออกเขียนได้และทักษะการคิดคำนวณเป็นหลักเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมสำหรับการสอบ O-NET โดยไม่จำเป็นต้องตีวข้อสอบให้กับนักเรียนเพื่อไม่ให้ทำข้อสอบได้ซึ่งย่อมทำให้นักเรียนไม่เครียดและเรียนอย่างมีความสุข

2. โรงเรียนควรเน้นการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการหล่อหลอมให้นักเรียนมีความพร้อมในการดำรง

ชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีความสุขที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าการสร้างภาพพหุวัฒนธรรมเชิงกายภาพเพื่อให้การปลูกฝังแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมสามารถซึมซับในจิตใจจนกลายเป็นหลักคิดสำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติดังนี้

2.1 บุคลากรทุกคนในโรงเรียนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมนิยมในตัวโดยต้องแสดงให้เห็นนักเรียนเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรอื่นในโรงเรียนซึ่งมีภูมิหลังทางศาสนา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ที่ต่างกันก็สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขเพื่อให้นักเรียนเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง

2.2 การจัดการเรียนรู้ในบางรายวิชาที่อาจมีความจริงบางประการไม่สอดคล้องกับหลักศาสนา อาทิ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ครูผู้สอนควรมีความซื่อสัตย์ในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่มีความจริง 2 ชุด ทั้งความจริงด้านศาสนาและความจริงตามหลักวิทยาศาสตร์และไม่ควรนำมาหักล้างกันระหว่างหลักความจริงทางวิทยาศาสตร์และหลักศาสนา ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงความคิดความเชื่อและศรัทธาด้านศาสนาของนักเรียนแต่เน้นการเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นสากลที่นักเรียนต้องเรียนรู้และเข้าใจในความจริง ความหลากหลายที่เกิดขึ้นบนโลกยุคพหุวัฒนธรรมนิยม

2.3 โรงเรียนพยายามสร้างโอกาสในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการคลุกกลุ่มนักเรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนต่างวัฒนธรรม รวมถึงสร้างความรู้จักคุ้นเคยกันเพื่อสร้างเครือข่ายความเป็นเพื่อนอันจะนำไปสู่การลดปัญหาการทะเลาะวิวาทระหว่างนักเรียนต่างวัฒนธรรมในอนาคต โดยอาจรวมกลุ่มโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อจัดกิจกรรมเข้าค่ายหรือการทัศนศึกษาร่วมกัน หรือหากในโรงเรียนมีนักเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอยู่แล้วก็ควรเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกลุ่มโดยการคลุกนักเรียนที่มีความแตกต่างกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น และที่สำคัญกิจกรรมกลุ่มต้องเอื้อให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้เกิดกิจกรรมกลุ่มบรรลุเป้าหมายการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนต่างวัฒนธรรมและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุขในอนาคต

2.4 โรงเรียนควรพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อให้เกิดความเชื่อใจและมีความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐที่ส่งเสริมความเป็นพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนโดยพยายามเปิดโอกาสและ

เชิญชวนให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนจากกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้วเป็นปกติทุกปี อาทิ การเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมกีฬาสัมพันธ์ชุมชน การประชุมผู้ปกครอง เป็นต้น เพื่อให้เกิดการซึมซับและเรียนรู้ซึ่งกันและกันจนเกิดทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน เกิดการยอมรับ เชื่อมมั่น และศรัทธาอันจะนำไปสู่การได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาบนพื้นฐานพหุวัฒนธรรมนิยม ซึ่งการปลูกฝังแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมให้กับนักเรียนจะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากขึ้นย่อมต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนเพราะต้องไม่ลืมว่าใน 1 วันนักเรียนมีเวลาเพียง 8 ชั่วโมงในโรงเรียน และหลังจากนั้นอีก 16 ชั่วโมงรวมถึงวันหยุดสุดสัปดาห์นักเรียนอยู่ที่บ้าน

■ เอกสารอ้างอิง

- อุซม ยามิรุเต็ง, และ มุฮาหมัด สาแลบิง. (2552). การย้ายถิ่นของนักเรียนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าไปศึกษาระดับมัธยมศึกษาในประเทศมาเลเซีย. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 3(2), 141-152.
- เกษตรชัย และหิม. (2550). องค์ประกอบในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 13(3), 435-453.
- เกษรา ชัยเหลืออุไร. (2556, เมษายน 2). *ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม*. สืบค้นจาก www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/20130403161459.pdf
- คมชัดลึกออนไลน์. (2561, มีนาคม 15). *ศธ. เปิด "ตีวงรีดอคคอม" ออนไลน์ฟรีทั่วประเทศ*. สืบค้นจาก www.komchadluek.net/news/edu-health/309383
- คอลัฟ ตัวนบูละ, มหะมะดารี แวนะ, มัดบ์ศรี อุเล็ง, และ มุฮัมมัดราฟิร มะเก็ง. (2559). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับประสิทธิภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- โคทม อาริยา. (ม.ป.ป.). *ภาษาและการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. สืบค้นจาก www.peace.mahidol.ac.th/th/index.php?option=com_content&task=view&id=84&Itemid=155
- สุลิสร์ วิรุณหะ. (2548). *ความรู้ 3 จังหวัดภาคใต้ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โครงการตลาดวิซามหาวิทยาลัยชาวบ้าน คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซูพินิจ เกษมณี. (2547). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- ณัฐติยาภรณ์ หยกอุบล. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 8(1), 85-102.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2559, กุมภาพันธ์ 16). สทศ. ออกข้อสอบยาก ทำเด็กสอบไม่ได้. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/education/380043>
- ถาวร เล็งเอียด. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ภทรพร ยุทธภรณ์พินิจ, ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์, และ กวีวัฒน์ นนทะโชติ. (2552). การพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวคิดของ ป.อ. ปยุตโต. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นิรัชรา ลิลละฮ์กุล, และ ปัทมา สุพรรณกุล. (2561). วิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพตามหลัก 6 อ. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(2), 302-312.
- นิเลาะ แวอุเซ็ง. (2554). การจัดการศึกษาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา: สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บรรดล สุขปิติ. (2542). การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- บุญสิทธิ์ ไชยชนะ และคณะ. (2559). รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจหรือพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สืบค้นจาก https://deepsouthwatch.org/th/sites/default/files/rwmeln_khaadphaakhphnwk.pdf
- ปราณี หล้าเบญจ. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดปัตตานี (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปัญญา ชูช่วย. (2551). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- พรรณี ภูนารี. (2557). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสไตล์การสอนกับสไตล์การเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พฤดี อินทรประเสริฐ (2553) ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีประเสริฐศิลป์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารัตน (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ภักดี ต่วนศิริ. (2556). การออกแบบเลขคณิตที่สะท้อนวัฒนธรรมมุสลิมในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- มดิชนออนไลน์. (2561, มีนาคม 30). โขข้อสงสัยโอเน็ตเด็กไทย ยิ่งสอบยิ่งต่ำ. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_897320
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). อำนาจพื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2553). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: บริษัทเพียร์ซัน เอดูเคชั่น.
- ศิริจิต สุนันตะ. (2556). สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 32(1), 5-30.
- ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ออนไลน์. (2561, ธันวาคม 17). โครงการรินน้ำใจสู่น้องชาวใต้ พ.ศ. 2562 จังหวัดยะลา. สืบค้นจาก <http://moe-south.org/home/?p=170550>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2561). ระบบประกาศและรายงานผลสอบโอเน็ต. สืบค้นจาก www.newonetest.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx
- _____. (2562). ระบบรายงานผลการทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) ด้วยแผนที่ประเทศไทย. สืบค้นจาก www.serviceapp.niets.or.th/onetmap/
- สภาขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. (2559). การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการ 3 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- สยามรัฐออนไลน์. (2561, กรกฎาคม 13). ขยายตัว. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/40191>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). กรอบและทิศทางการวิจัยทางการศึกษาของประเทศ (พ.ศ. 2555-2556) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล. กรุงเทพฯ: สกศ.
- _____. (2559). รายงานผลการศึกษารพัฒนามาตรฐานการศึกษาของต่างประเทศ. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา-มูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง. (2554). รายงานการวิเคราะห์เจาะลึกการประเมินคุณภาพการศึกษารอบที่ 2 (ปี 2549-2553) โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อีเลฟเว่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.

- สุรัชย์ ไวยวรรณจิตร. (2552). การศึกษาสาเหตุที่ทำให้คะแนน O-NET ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำ: กรณีศึกษา โรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- สุธีรส ชูชื่น. (2555). พหุวัฒนธรรมศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ...ทางเลือกหรือทางรอด?. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 8(2), 123-136.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2551). การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิจัยพัฒนาเชิงพื้นที่*, 1(1), 5-15.
- อัษฎาพร เพชรรัตน์. (2551). ประสบการณ์อารมณ์ซึมเศร้าและการจัดการอารมณ์ซึมเศร้าของครูในสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ (สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- อาอีด๊ะ ยีเจ๊ะนิ. (2556). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2555). พหุวัฒนธรรมศึกษา: อะไรคือสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 23(1), 17-34.
- Banks, J. A. (2008). *Teaching strategies for ethnic studies* (8th ed.). Boston: Pearson.
- Bertolini, K., Stremmel, A., & Thorngren, J. (2012). *Student achievement factors*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED568687.pdf>
- Davis-Kean, P. D. (2005). The influence of parent education and family income on child achievement: The indirect role of parental expectations and the home environment. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 294-304.
- Hoy, W. K., & Miskel, G. (2008). *Educational administration: Theory, research, and practice*. Boston: Mc Graw-Hill.
- Kymlicka, W. (2007). *Multicultural odysseys: Navigating the new international politics of diversity*. New York: Oxford University Press.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2008). *Educational administration: Concept & practices*. Belmont, California: Wadsworth, Cengage Learning.